

مشخصات جنگ احتمالی آینده علیه ج.ا.ایران و راهبردهای مقابله با آن

فتح... کلاتری^۱

تاریخ پذیرش: ۹۵/۱۱/۲۷

تاریخ دریافت: ۹۵/۹/۲۷

چکیده

جنگ دارای سه سطح راهبردی، عملیاتی و راهکنشی (تاکتیکی) است، هر کدام از سطوح یاد شده دارای ویژگی‌های خاص خود می‌باشد. هر فضا و مکانی که در آن جنگ اجرا شود، بُعد نام دارد؛ مثل زمین، هوا، دریا و ... هدف اصلی این مقاله بیان ابعاد و ویژگی‌های راهبردی جنگ آینده و تدوین راهبردهای جنگ احتمالی آینده علیه ج.ا.ایران می‌باشد. این پژوهش به روش زمینه‌ای - موردی انجام گردیده و از نوع توسعه‌ای - کاربردی می‌باشد؛ روش گردآوری اطلاعات میدانی و کتابخانه‌ای بوده و جامعه آماری ۷۳ نفر، که با استفاده از روش‌های تحلیل خبرگی، تحلیل شده است. نتایج تحقیق حکایت از آن دارد که جنگ‌های آینده دارای ۷ بُعد (زمینی، دریایی، هوایی، فضایی، سایبری یا فضای مجازی، شناختی یا فضای ذهن و رسانه‌ای) و ۱۰ ویژگی راهبردی (چندوجهی بودن، شناخت‌محوری، هوشمندی، تأثیرمحوری، فناوری‌پایه‌گی، قابلیت‌محوری، مردم‌پایه‌گی، فرماندهی و واپایش برخط و افقی، اشراف اطلاعاتی، ارزش‌محوری و آرمان‌محوری) می‌باشد. پس از مطالعه محیطی تعداد ۹ مورد قوت، ۸ مورد ضعف، ۶ مورد فرصت و ۶ مورد تهدید به‌دست آمده است. بر اساس الگوی SWOT تعداد ۸ راهبرد ارائه گردیده که با ۱۰ ویژگی راهبردی، بنیادی و مهم جنگ آینده تلفیق شده و بر اساس آن ۸ پیشنهاد مناسب ارائه شده است. طبق موقعیت راهبردی به‌دست آمده، وضعیت نیروهای مسلح ج.ا.ایران در جنگ آینده وضعیت مطلوبی است و در ابتدای ربع اول، یعنی مسیر تهاجم معطوف به قوت قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: جنگ آینده، جنگ ترکیبی، قابلیت‌محور، تأثیرمحور

۱. کلیات

قرآن کریم در مقام تهدید و جنگ به مؤمنان می‌فرماید: در راه خدا با کسانی که با شما می‌جنگند، نبرد کنید و از حد تجاوز ننمایید که خداوند تجاوزکاران را دوست نمی‌دارد. (سوره بقره، آیه ۱۹۰) تفسیر مختصر آیه این است که با آنها که به جنگ و دشمنی شما برمی‌خیزند، جهاد کنید لیکن ستمکار نباشید که خدا ستمکاران را دوست ندارد. کشورهای منطقه غرب آسیا نگرانی شدید امنیتی دارند، بسیاری از کشورها از بیم همسایگان، پیمان‌های امنیتی بلندمدت با قدرت‌های بزرگ فرامنطقه‌ای منعقد کرده‌اند، قدرت‌های بزرگ نیز با استفاده از این فرصت طلایی حضور و نفوذ خود را در این کشورها گسترش داده‌اند. محیط پیرامونی ج.ا.ایران دارای طیف وسیعی از تهدیدهاست که برخی از آنها در قالب تهدیدهای نظامی و بعضی در چارچوب تهدیدهای فرهنگی، سیاسی، اطلاعاتی، جنگ الکترونیک و اقتصادی است، به همین دلیل محقق در این مقاله به دنبال تبیین ابعاد و ویژگی‌های کلان جنگ آینده و تدوین راهبردهای مقابله با جنگ احتمالی آینده علیه ج.ا.ایران می‌باشد.

۱-۱. بیان مسئله

در شرایطی که ساختار نظام بین‌الملل فاقد اقتدار مرکزی است، ج.ا.ایران در چنین شرایطی از طریق خودیاری بایستی امنیت و قدرت بازدارندگی خود را با ارتقای قابلیت‌های ساختار داخلی به تولید قدرت پردازد. با توجه به دغدغه‌ها و تهدیدهای جدی موجود در منطقه غرب آسیا، تحولات پرشتاب جهان کنونی و وجود متغیرهای متعدد در صحنه داخلی و بین‌المللی اثرگذار بر نظام ج.ا.ایران و با در نظر گرفتن همه مسائل، چالش‌ها و تهدیدهای داخلی و خارجی، ما را بر آن می‌دارد که در پی شناخت ابعاد و ویژگی‌های جنگ آینده بوده و راهبردهای مقابله با آن را تدوین نماییم. به همین دلیل، مسئله اصلی این تحقیق ابهام در ابعاد و ویژگی‌های کلان جنگ آینده و فقدان راهبردهای مقابله با جنگ احتمالی آینده می‌باشد.

۱-۲. اهمیت و ضرورت موضوع تحقیق

وجود ابهام در ماهیت جنگ احتمالی آینده، باعث بازتعریف و مهندسی مجدد جنگ آینده شده است. عوامل ایجابی که باعث اهمیت این تحقیق شده عبارتند از: الف) هماهنگی مؤثر بین سیاستمداران و نظامیان در هم‌افزایی مؤلفه‌های قدرت ملی برای دفاع در جنگ آینده؛ ب) تصویرسازی مناسب از چگونگی، ماهیت و ویژگی‌های جنگ احتمالی آینده.

عوامل سلبی که باعث ضرورت اجرای این تحقیق شده، عبارتند از: الف) باعث ایجاد غافلگیری راهبردی و بروز بحران در جنگ احتمالی آینده خواهد شد؛ ب) فرماندهی و مدیریت صحنه عملیات با نقصان روبرو می‌شود؛ پ) چرخه پاسخ به نیازهای دفاعی کشور دچار آسیب جدی می‌گردد؛ ت) باعث غافلگیری راهبردی نیروهای مسلح و نظام از طرح‌ها و رزم‌نامه (سناریو)های جنگ آینده می‌گردد.

۱-۳. پیشینه تحقیق

پس از مراجعه به مراکز پژوهشی و تحقیقاتی، پیشینه‌های یافت شده عبارتند از:

الف) مقاله «تدوین راهبردهای کلان جنگ ترکیبی» در فصلنامه شماره ۵۵ مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی چاپ شده است. (کلانتری، ۱۳۹۵: ۶۹)

ب) مقاله «واکاوی راهبرد نظامی آمریکا در جنگ‌های حال و آینده»، در فصلنامه شماره ۵۱ مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی چاپ شده است. (کلانتری، ۱۳۹۴: ۲۶)

پ) مقاله «واکاوی الگوهای حاکم بر جنگ آینده و مقایسه آن با جنگ ۸ ساله و جنگ‌های اخیر» در فصلنامه شماره ۴۸ مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی چاپ شده است. (رشید و همکاران، ۱۳۹۳: ۱)

در پیشینه‌های یافت شده، ابعاد و ویژگی‌های کلان و راهبردهای جنگ آینده بیان نشده است. در این مقاله افزون بر ابعاد و ویژگی‌های کلان جنگ آینده، راهبردهای جنگ احتمالی آینده علیه ج.ا.ایران بیان شده است.

۱.۴. پرسش‌های تحقیق**۱-۴-۱. پرسش اصلی**

ابعاد، ویژگی‌های راهبردی و راهبردهای مقاله با جنگ احتمالی آینده علیه ج.ا.ایران کدامند؟

۱-۴-۲. پرسش‌های فرعی

(۱) ابعاد جنگ احتمالی آینده کدامند؟

(۲) ویژگی‌های بنیادی و کلان جنگ آینده کدامند؟

(۳) راهبردهای مقابله با جنگ احتمالی آینده علیه ج.ا.ایران کدامند؟

(۴) ج.ا.ایران در جنگ احتمالی آینده در چه موقعیت راهبردی قرار دارد؟

۱-۴. اهداف تحقیق**۱-۴-۱. هدف اصلی تحقیق**

بیان ابعاد و ویژگی‌های کلان جنگ آینده و تدوین راهبردهای مقاله با جنگ احتمالی آینده علیه ج.ا.ایران.

۱-۴-۲. اهداف فرعی

(۱) ابعاد جنگ احتمالی آینده؛

(۲) ویژگی‌های بنیادی و کلان جنگ آینده؛

(۳) تدوین راهبردهای مقاله با جنگ احتمالی آینده علیه ج.ا.ایران؛

(۴) تعیین موقعیت راهبردی ج.ا.ایران در جنگ احتمالی آینده.

۱-۵. روش‌شناسی

این تحقیق به روش زمینه‌ای موردی انجام گرفته است. در رویکرد کمی از روش‌های زمینه‌یابی (پیمایش) و مؤلفه‌های توصیفی استفاده شده است. نتایج پژوهش

کاربردی و تصمیم‌گرا می‌باشد، بنابراین نوع پژوهش توسعه‌ای - کاربردی است. قلمرو تحقیق از نظر زمانی، از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۴۰۰ خورشیدی می‌باشد. از نظر مکانی، شامل جغرافیای ج.ا.ایران می‌باشد. اطلاعات این تحقیق از دو روش «میدانی» و «بررسی اسناد و مدارک (کتابخانه‌ای علمی و تخصصی)» گردآوری شده است. برای تعیین روایی پرسشنامه از روش روایی محتوا و توزیع دو مرحله‌ای پرسشنامه بین صاحب‌نظران بهره‌برداری شده و برای تعیین پایایی آزمون از روش آلفای کرونباخ استفاده گردیده و میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ بزرگ‌تر از ۰/۸ به دست آمد؛ بنابراین پرسشنامه مورد استفاده از قابلیت اعتماد لازم برخوردار می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق از صاحب‌نظران و نخبگان نظامی کشور در حوزه جنگ آینده و متخصصان امور اطلاعاتی و دفاعی راهبردی تشکیل شده است. این گروه از میان مدیران و مسئولانی که حداقل دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد بوده و هفت سال در حوزه تخصصی خود کسب تجربه نموده باشند، در نظر گرفته شده‌اند. تعداد جامعه نمونه ۷۳ نفر می‌باشد. در طراحی پرسشنامه با روش دلفی و با استفاده از دیدگاه صاحب‌نظران، استادان، متخصصان و خبرگان، عوامل ژئوپلیتیکی اقتصادی ج.ا.ایران و دشمن، شناسایی و سپس پرسشنامه مقدماتی تهیه و دو مرحله بین خبرگان توزیع شد و پس از تعیین اعتبار و روایی آن، پرسشنامه نهایی تهیه گردیده است. برای تعیین روایی پرسشنامه از روش روایی محتوا و توزیع دو مرحله‌ای پرسشنامه بین صاحب‌نظران بهره‌برداری شده و برای تعیین پایایی آزمون از روش آلفای کرونباخ استفاده شده و یک نمونه اولیه شامل ۳۰ پرسشنامه بین استادان دانشگاه امام حسین^(ع) و دانشگاه عالی دفاع ملی پیش‌آزمون گردید و سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده از این پرسشنامه‌ها و به کمک نرم افزار آماری SPSS میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ بزرگ‌تر از ۰/۷ به دست آمد، بنابراین پرسشنامه مورد استفاده از قابلیت اعتماد لازم برخوردار می‌باشد.

تجزیه و تحلیل جمعیت شناختی

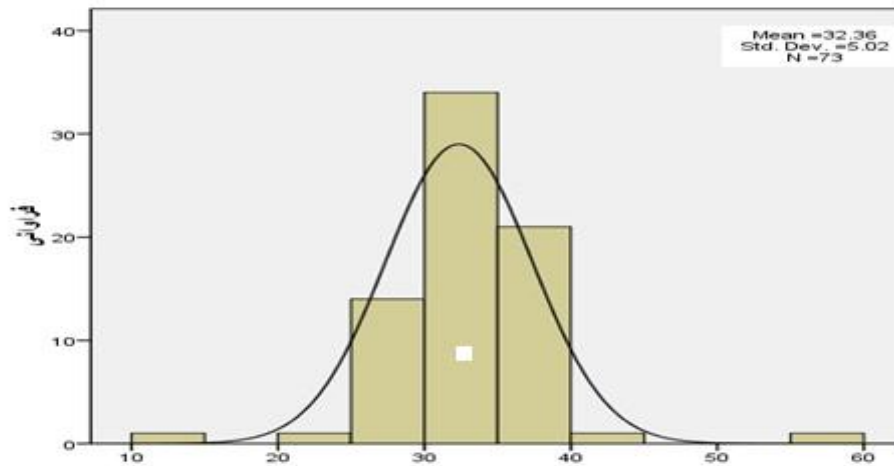
با طرح دو سؤال شناسایی (سنوات خدمت و میزان تحصیلات) سعی در روایی و اعتبار هر چه بیشتر پرسشنامه شده است.

الف) آمار توصیفی مربوط به سنوات خدمت پاسخگویان طبق جدول زیر می باشد.

جدول شماره (۱) آمار توصیفی سنوات خدمت

متغیر	تعداد	کمترین داده	بیشترین داده	میانگین	انحراف استاندارد
سنوات خدمت	۷۳	۱۳	۵۸	۳۲/۳۶	۵/۰۲۰

تعداد کل افراد حاضر در نمونه ۷۳ نفر است که به طور میانگین بیش از ۳۲ سال سنوات خدمت دارند. بیشترین سنوات مربوط به فردی با ۵۸ سال و کمترین سنوات مربوط به فردی با ۱۳ سال می باشد. به منظور بهتر مشاهده کردن توزیع سنوات خدمت پاسخگویان، از نمودار هیستوگرام زیر استفاده شده است.

نمودار شماره (۱) نمودار هیستوگرام سنوات خدمت پاسخگویان

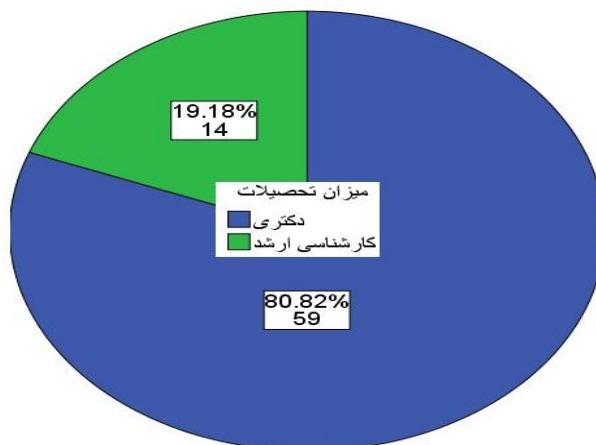
در نمودار بالا مشاهده می‌شود که بیشترین فراوانی در سنوات خدمت، بین ۳۰ تا ۳۵ سال بوده که این مطلب نشان از باتجربه بودن پاسخگویان دارد. افزون بر این، مشاهده می‌شود که توزیع سنوات خدمت پاسخگویان بسیار نزدیک به منحنی نرمال می‌باشد.

ب) فراوانی مربوط به میزان تحصیلات پاسخگویان طبق جدول زیر می‌باشد.

جدول شماره (۲) فراوانی میزان تحصیلات پاسخگویان

درصد تجمعی	درصد	فراوانی	تحصیلات
۸۰/۸	۸۰/۸	۵۹	دکتری
۱۰۰	۱۹/۲	۱۴	کارشناسی ارشد
	۱۰۰	۷۳	کل

با توجه به جدول بالا مشاهده می‌شود که بیش از ۸۰ درصد (۵۹ نفر) پاسخگویان دارای تحصیلات دکتری می‌باشند و سایر افراد (۱۴ نفر) دارای تحصیلات کارشناسی ارشد هستند و زیر مدرک کارشناسی ارشد در نمونه تحقیق موجود نمی‌باشد. در نمودار دایره‌ای زیر میزان تحصیلات پاسخگویان رسم شده است. در این نمودار به تعداد گروه‌های مختلف تحصیلاتی (دکتری و کارشناسی ارشد) در دایره، قسمت‌بندی شده است. بخش زیادی از دایره مربوط به مقطع دکتری می‌باشد.

نمودار شماره (۲) نمودار دایره‌ای میزان تحصیلات پاسخگویان

۲. ادبیات تحقیق

۲-۱. تعریف مفاهیم تحقیق

۲-۱-۱. جنگ شبکه‌محور^۱: برای ارزیابی مفاهیم و ارتباطات کلیدی در زنجیره

ارزشی، عملیات شبکه‌محور را در حوزه‌های مادی، اطلاعاتی، ادراکی و اجتماعی شناسایی می‌کند. این چارچوب مفهومی مؤید این حقیقت است که عملیات شبکه‌محور فقط بر حول فناوری نیست، بلکه بر حول افراد، فرایندها و فناوری است. (حیدری، ۱۳۹۰: ۵۷)

۲-۱-۲. جنگ سایبری^۲: زیرمجموعه‌ای از جنگ اطلاعاتی است که شامل اقداماتی

می‌گردد که در دنیای سایبر رخ می‌دهند؛ دنیای سایبر هرگونه واقعیت مجازی است که توسط مجموعه رایانه‌ها و شبکه‌ها ایجاد می‌شود، در بین دنیای سایبر متعدد و مختلف اینترنت و شبکه‌های مرتبطی که حاوی مطالب چندرسانه‌ای هستند، بیشترین ارتباط را با

جنگ سایبر دارند. (منزوی، ۱۳۸۸: ۱۴۵)

1 Network Centric Operation

2 Cyber War

۳-۱-۲. راهبرد^۱: تعیین اهداف بلندمدت سازمان و گزینش مجموعه اقدامات و تخصیص منابع لازم برای دستیابی به این اهداف است. (Chandler, 1992: 7)

۲-۲. مبانی نظری

۲-۲-۱. نظریه‌های تکاملی در باب جنگ آینده^۲

نظریه‌های تکاملی یا فرگشتی درخصوص جنگ آینده دارای یک وجه مشترک هستند و آن اینکه تغییر شکل جنگ را در خلال یک فرایند تکوینی و بر اساس نقاط عطف مهم در تاریخ و تمدن بشری مورد بررسی قرار می‌دهند؛ اما هر یک از این نظریه‌ها دارای مبنای خاصی برای مرحله‌بندی سیر تکامل جنگ هستند که همین امر توصیف آنها را از جنگ آینده تا اندازه‌ای از یکدیگر متمایز می‌سازد. اساساً در ادبیات نظامی امروز سه نظریه تکاملی اصلی درخصوص جنگ آینده مطرح است. (Fitzgerald, 1994: 42) که عبارتند از: جنگ نسل چهارم^۳، جنگ موج سوم^۴ و جنگ دوره چهارم^۵.

۲-۲-۲. روند تکامل اندیشه دفاعی

۱- جنگ‌های سنتی؛

۲- جنگ‌های نوین؛

۳- جنگ‌های فرانوین (پست‌مدرن)؛ (هیلگری، ۱۳۸۱: ۵۳)

۴- جنگ‌های آرمان‌طلبانه.

-
- 1 Strategy
 - 2 Evolutionist Theories Of Future War
 - 3 Forth – Generation Warfare
 - 4 Third – Wave War
 - 5 Fourth – Epoch War

۱-۲-۲-۲. جنگ‌های سنتی: تجربه محور

دوران رونق اندیشه جنگ سنتی: قبل از قرن هفدهم در اروپا.

زمینه آغاز جنگ: برتری استعداد رزمی.

انگیزه‌های جنگ: میل به کشورگشایی، تسلط بر منابع جدید و توسعه قلمرو.

علت پیروزی: برتری در استعداد نیروی انسانی، روحیه جنگاوری، پایداری در جنگ

فرسایشی، مهارت در جنگجویان و تجربه فرماندهان.

ارتش‌های سنتی: سربازان موقت و غیرحرفه‌ای که به صورت داوطلب یا مزدور جذب

شده‌اند.

ابزار ارتقای توان رزمی: تقویت انگیزه‌های قومی، نژادی و قبیله‌ای، پرورش ویژگی

های جنگاوری و فراهم نمودن تدارکات جنگ.

قواعد جنگ سنتی: فهمی مشترک و تجربه شده درباره چگونگی انجام دادن امور

جنگ است.

زیربنای معرفت‌شناسی در اندیشه سنتی جنگ: تجربه انسانی را نمی‌توان در چارچوب

الگوی عقلی و علمی واحدی تعریف نمود، شناخت در سنت، از تجربه و عمل حاصل

می‌شود. سنت جنگ در خلال زمان رشد می‌کند و ناشی از تجربه اصیل است.

۲-۲-۲-۲. جنگ‌های نوین: فرایند محور

دوران رونق اندیشه جنگ نوین: از قرن هفدهم تا دهه ۸۰ قرن بیستم (زادگاه در

اروپا).

زمینه آغاز جنگ: برهم خوردن توازن قوا.

انگیزه‌های جنگ: دستیابی به اهداف سیاسی بوده است (جنگ ادامه سیاست از راهی

دیگر است).

علت پیروزی: برتری اطلاعاتی، برتری قدرت آتش، برتری فناوری نظامی و توان

تولید دفاعی.

ارتش‌های نوین: ارتش‌های منظم ملی و حرفه‌ای.
 ابزار ارتقای توان رزمی: رقابت تسلیحاتی و اطلاعاتی.
 قواعد جنگ‌های نوین: راهکنش‌های ارائه شده توسط دانشکده‌های نظامی.
 زیربنای معرفت‌شناسی در اندیشه جنگ نوین: از این دیدگاه، جهان طبیعت و اجتماع هر دو قاعده‌مند و به واسطه عقل فهمیدنی تلقی می‌شوند و قدرت علم در بی‌طرفی آن است. علم در حل همه مشکلات تواناست و حدی برای عقلانیت علمی وجود ندارد، با حذف خطا می‌توان به حقیقت رسید.

۳-۲-۲-۲. جنگ‌های فرانویین (پست‌مدرن): تأثیرمحور

دوران رونق اندیشه جنگ فرانویین: از اواسط دهه ۸۰ قرن بیستم به بعد.
 زمینه آغاز جنگ: خواست یکی از طرفین ستیزه و درگیری.
 انگیزه‌های جنگ: دستیابی به اهداف سیاسی، اقتصادی، عقیدتی و ...
 علت پیروزی: تلفیق برترساز، به‌جا و به‌هنگام قدرت سخت و نرم.
 ارتش‌های فرانویین: نیروهای نظامی منظم ملی و حرفه‌ای و نیروهای حرفه‌ای سایبری، نیروهای رسانه‌ای و ...
 ابزار ارتقای توان رزمی: مشارکت راهبردی عناصر عمده نیروهای متعارف، نامنظم و ناهمگون دولتی و غیردولتی به‌شکل همزمان.
 قواعد جنگ فرانویین: تدابیر و برنامه‌های سازماندهی مجدد و ادغام برترساز و هم‌افزای اجزاء قدرت ملی.

زیربنای معرفت‌شناسی در اندیشه جنگ فرانویین: از این دیدگاه، با عقلانیت علمی نمی‌توان به حقیقت رسید و علم در حل همه مشکلات توانا نیست. افزون بر علم، سایر عوامل از جمله سنت، تاریخ، زبان، قدرت و فرهنگ از عوامل اثرگذار در به‌وجود آمدن یک تفکر است. نفی روایت‌های کلان از جهان طبیعت و اجتماع و تأکید بر همبستگی انسان و جهان از تفکر مواضع فرانویین است.

۴-۲-۲-۲. جنگ‌های آرمان‌طلبانه: آرمان‌محور

با وجود جدید بودن اندیشهٔ منسجم جنگ آرمان‌طلبانه، این اندیشه ریشه در جنگ‌های حق و باطل دینی دارد. (اندیشهٔ دفاع همه‌جانبه امام خمینی^(ره) و سیرهٔ عملی ایشان در حفظ و اصلاح ساختار ارتش پس از پیروزی انقلاب، همزمان با ایجاد و گسترش بسیج مردمی با تأکید بر آرمان مبارزهٔ مستضعفین علیه مستکبران)

زمینهٔ آغاز جنگ: تجویز و تبلیغ نخبگان آرمان‌طلب دارای مطلوبیت اجتماعی.

انگیزه‌های جنگ: دفاع از آرمان‌های انسانی، دینی و زیست محیطی.

علت پیروزی: عقلانیت، خلاقیت، استقامت و پایبند بودن به آرمان‌ها و برخوردار بودن از پشتوانهٔ مردمی (تعریف پیروزی حداکثری، رسیدن به اهداف آرمانی و پیروزی حداقلی، حفظ و گسترش افکار آرمان‌طلبانه).

ارتش‌های آرمان‌طلب: ترکیب هدفمند نیروهای منظم حرفه‌ای، نیروهای نظامی نامنظم و نیروهای فرهنگی، اقتصادی و علمی.

ابزار ارتقای توان رزمی: سلاح، راهکنش (تاکتیک) و ساختار مبتکرانه، اثربخش، دارای مزیت نسبی بومی و غیر مغایر با آرمان‌های پذیرفته شده.

قواعد جنگ فرانوین: تدابیر خلاقانه و مبتکرانه و علمی در جهت تحقق آرمان‌ها.

زیربنای معرفت‌شناسی در اندیشهٔ جنگ آرمان‌طلبانه: پایبندی به آرمان‌های انسانی، دینی و زیست محیطی مبتنی بر عقلانیت، تضمین کنندهٔ تداوم روحیهٔ جنگاوری و حمایت مردمی در جنگ‌های آرمان‌طلبانه است.

۳-۲-۲. سیر تحول ابعاد جنگ

۱-۳-۲-۲. بُعد یکم جنگ

همان نبرد ابتدایی و نزدیکی بود که به صورت تن به تن میان سربازان دو طرف در می‌گرفت. اختراع نیزه، تیر و کمان، تفنگ، توپخانه و در نهایت استفاده از کشتی باعث

توسعه جنگ در بُعد یکم گردید که به «سطح» مشهور است. جالب توجه است که اصول سستی (کلاسیک) جنگ در محدوده همین بُعد تکوین و توسعه یافت که تا امروز نیز بدون تغییر مانده است. در اینجا هدف از سطح، سطح زمین یا دریاست.

۲-۳-۲. بُعد دوم جنگ

بُعد دوم جنگ (زیر سطح) با اختراع زیردریایی پدید آمد. این بُعد از جنگ که امکان عملیات نظامی و نیز جاسوسی را به دور از دید دشمن مهیا ساخت، هر چند در ابتدای دهه ۱۸۶۰ میلادی چندان اثرگذار نبود، اما در جنگ جهانی اول به عنوان یک عامل تعیین کننده ظاهر گردید. البته جنگ جهانی اول تنها بُعد یکم و دوم جنگ را به خدمت نگرفت، بلکه بُعد سوم یعنی نیروی هوایی نیز خود را به این جنگ رساند.

۲-۳-۳. بُعد سوم جنگ

با اختراع هواپیما و ورود انسان به عرصه هوا، بُعد ارتفاع نیز در جنگ اهمیت یافت و نیروی هوایی که در جنگ اول جهانی در میدان نبرد ظاهر شده بود، در جنگ جهانی دوم نقش تعیین کننده‌ای را برعهده گرفت. راهبرد دست‌هایی مانند «بیلی میچل»، به جای انهدام نیروهای دشمن در میدان نبرد، بمباران مراکز حیاتی دشمن در عمق را به عنوان عامل تعیین کننده سرنوشت جنگ مورد تأکید قرار دادند. بعدها، متحدین در جنگ جهانی دوم با استفاده از این نظریه، بنیه اقتصادی آلمان برای ادامه جنگ را تضعیف کردند و در نهایت پیروز شدند. در واقع باید گفت با ورود بُعد سوم به جنگ، گستره فضای رزم افزایش چشمگیری یافت.

۲-۳-۴. بُعد چهارم جنگ (زمان)

جنگ جهانی دوم ضمن افزایش تأثیر سه بُعد پیشین جنگ، زمینه ظهور بُعد زمان به عنوان بُعد چهارم را فراهم ساخت. در این جنگ اولین بار آلمان‌ها با اجرای حملات برق‌آسا، ارزش زمان را به عنوان یک عامل توانمندساز به نمایش گذاشتند؛ این گونه که با استفاده از لشکرهای زرهی و پرتحرک خود، نیروهای خط مقدم دشمن را دور زده و با

قطع سریع خطوط ارتباطی با منطقه عقب، آنها را دچار غافل‌گیری می‌کردند. از آن زمان به بعد، توسعه فناوری‌هایی که باعث افزایش سرعت عملیات در میدان نبرد می‌شوند، به عنوان یک ضرورت اصلی مورد تأکید قرار گرفته است. فناوری‌های عصر اطلاعات با فراهم ساختن امکان تصمیم‌گیری سریع فرماندهان در صحنه نبرد، بر شتاب عملیاتی بیش از پیش افزوده‌اند.

۵-۳-۲. بُعد پنجم جنگ

جنگ بُعد پنجم بیش از همه مبتنی بر عنصر «شناخت» است. شناخت فلسفه و فرهنگ، اندیشه، رفتار، تصمیم، رهنامه (دکترین)، قابلیت‌های نظامی، تحرکات راهکنشی و خلاصه همه عوامل ذهنی و مادی خود و دشمن در تمامی سطوح. از این دیدگاه باید ظهور بُعد پنجم در جنگ را سرآغاز تکوین جنگ شناختی دانست؛ به‌ویژه فناوری اطلاعاتی نیز در این باب بسیار چاره‌ساز است. مفهوم جنگ شناختی اشاره‌ای مستقیم به ماهیت نرم‌افزاری جنگ آینده است که برخلاف ملزومات نظامی چهار بُعد جنگ (سطح و زیرسطح، هوا، زمان) نیازمند سخت‌افزار و تسلیحات سنگین جنگ‌های دوره صنعتی نیست؛ به‌عبارت ساده‌تر، در بُعد پنجم، به غیر از ابزار نظامی، از همه ابزارها برای نفوذ به حوزه شناخت و درنهایت تغییر رفتار وی استفاده می‌شود. این امر حد متعادل عملیات تأثیرمحور است که خاستگاه اصلی آن در قلمرو شناخت قرار دارد. (محمدی‌نجم، ۱۳۸۷)

۴-۲-۲. زمینه‌های تحول‌پذیری در جنگ‌های آینده

۱. انفجار اطلاعات، توسعه حساسه‌های اطلاعاتی و سامانه‌های بدون خدمه آثار قابل ملاحظه‌ای بر شرایط حاکم بر منطقه رزم خواهد داشت.
۲. سامانه شبیه‌سازی سبب فراهم شدن توسعه توانایی‌های گذشته و کسب تجربه در به‌کارگیری آن در نیروهای مسلح خواهد شد. این سامانه ساختارها و ابزارهایی را خلق می‌نماید که ابعاد آنها در حد نانومتر یا یک تریلیوم متر می‌باشد.

۳. فرایندهای واپایش در مقیاس نانو این امکان را به فیزیکدانها و شیمیدانها و مهندسان الکترونیک خواهد داد.
۴. فناوری طراحی سامانه‌های غیرمتجانس و پیچیده، روش‌های جدیدی را برای طراحی سلاح‌های پیچیده و سامانه‌های اطلاعاتی فراهم خواهد نمود.
۵. طراحی مواد از طریق محاسبات و شبیه‌سازی رایانه‌ای، کاربرد اصولی روابط بین ساختار شیمیایی و فیزیکی ارائه خواهد نمود.
۶. کاربرد مواد دومنظوره با تکوین ساختارهای هوشمند، فراتر از ترکیبات امروزی که در برابر تحرکات محیطی واکنش نشان می‌دهند.
۷. با فناوری پیشرفته امکان تولید محصولات فراوان با امتیازات عالی فراهم یافته و ابزار در مقیاس نانو، تشخیص مولکولی را در ساختارهای پیچیده آسان و اصول ساختار و عملکرد بیولوژیکی را در طراحی مواد جدید به‌کار خواهد داشت.
۸. فناوری سامانه‌پردازی اطلاعات زیست محیطی در طراحی پیوند ساختار طبیعی یا مصنوعی به اجزاء تشکیل دهنده الکترونیکی، مکانیکی و کوانتومی به‌کار گرفته خواهد شد.
۹. فناوری هوش مصنوعی و علوم رایانه‌ای و رباتیک، کاربرد اصطلاحات نظامی را برای سازمان‌های مشترک و مرکب که از چند ملیت مختلف در ارتش‌های متفاوت تشکیل یافته، فراهم نموده و توانمندی آنها را ارتقا خواهند بخشید.
۱۰. کاربرد فرهنگ اصطلاحات نظامی و زبان، عامل مهمی برای هدایت یگان‌های مشترک و مرکب به‌شمار خواهد رفت؛ بنابراین سازمان‌هایی توانایی هدایت برتر را خواهند داشت که از سامانه‌های پیشرفته الکترونیکی و مخابراتی برخوردار بوده و از زبان واحدی بهره‌مند شوند.
۱۱. بهره‌برداری از توانمندی بیوفناوری برای کاربردهای خاص نظامی.
۱۲. فناوری ترکیبات مستحکم. (سرامیک تقویت شده با فیبر متخلخل و فوم شکل)

۱۳. زمینه‌های کاربردی هواپیمای بدون خلبان در ارتفاع بالا و استفاده از امواج مایکروویو و سیگنال زمینی که مأموریت‌های دشوار را ممکن می‌سازد. (محمدی‌نجم، ۱۳۸۷: ۶۲)

۲-۲-۵. دیدگاه‌های جنگ آینده

در رهگذر بررسی مفهوم جنگ آینده، با انواعی از دیدگاه‌های مختلف نسبت به جنگ‌های آینده مواجه می‌شویم که به صورت اجمالی می‌توان آنها را به صورت زیر دسته بندی نمود. (حسنلو، ۱۳۸۸: ۱۵)

۱-۲-۲-۵. دیدگاه جنگ‌های آخرالزمانی

از نگاه صاحبان دیدگاه جنگ‌های آخرالزمانی، هرگونه جنگ مهم در آینده با توجه به پیشرفت فوق‌العاده سلاح‌ها، موجب نابودی جهان و پایان حیات بشری و در نتیجه آخرالزمان بشری خواهد شد. البته رویکرد به آینده از دیدگاه آخرالزمان خود انواعی دارد که به صورت اجمال برخی از آنها عبارت است از:

الف) آخرالزمان فناورانه

جدال میان انسان و فناوری یا بیوفناوری ساخت بشر همانند ابر رایانه (سوپر کامپیوتر) و یا هیولای فرانکنشتاین در می‌گیرد که در نهایت مصنوع بشر بر بشر پیشی می‌گیرد.

ب) آخرالزمان طبیعی

چالش بشر با سوانح طبیعی که نتیجه بهره‌برداری غلط از طبیعت است و همچنین شهاب‌های مرگبار و سیاه‌چاله‌های کهکشانی، پایان زندگی بشر را رقم خواهد زد.

ج) آخرالزمان اسطوره‌ای

اسطوره‌های شر باستانی تمدن‌های کهن (مصر، یونان) یا سایر ملل ظاهر شده و به مبارزه با انسان و یا با اسطوره‌های خیر برمی‌خیزند.

(د) آخرالزمان دینی (با قرائت تورات)

در این نظریه «دجال آخرالزمان یا آنتی کرایست» (ضدمسیح) خود را از زندان دوزخی خویش رها کرده و قصد نابودی نوع بشر را دارد. آخرین جنگ حق و باطل در منطقه‌ای به نام «هارمجدون یا آرماگدون»^۱ در جنوب شرقی حیفا در کشور فلسطین رخ می‌دهد که در نهایت به پیروزی حق خواهد انجامید. (شاه‌حسینی، ۱۳۸۴: ۴)

از مهم‌ترین ویژگی‌های این نبرد، استفاده از سلاح هسته‌ای و کشته شدن بیش از یک میلیون انسان در آن است. در برخی منابع اسلامی بیان شده که این جنگ مهم در سوریه بین دو رود فرات و خابور (منطقه شرق سوریه و نزدیک عراق) در خواهد گرفت. (حسنلو، ۱۳۸۸: ۱۶)

۲-۲-۵-۲. دیدگاه جنگ آینده با رویکرد جنگ جهانی

در این دیدگاه با توجه به ویژگی جهانی شدن همه امور زندگی بشر، هر جنگ مهم در آینده دارای قابلیت سرایت سریع به نقاط دیگر است و پیشرفت در برد سلاح‌ها، جنگ را به همه جهان گسترش خواهد داد. در این دیدگاه تمدن‌ها بالقوه مستعد جنگ و درگیری هستند. ارائه نظریه برخورد تمدن‌ها ناشی از این دیدگاه است؛ در نظریه برخورد تمدن‌ها توسط «هانتینگتون» چنین عنوان شده: اگر جنگ جهانی در آینده پیش آید بین تمدن‌ها خواهد بود که در آن کشمکش اصلی بین غرب از یکسو و ائتلافی از اسلام و تمدن کنفوسیوس صورت خواهد گرفت.

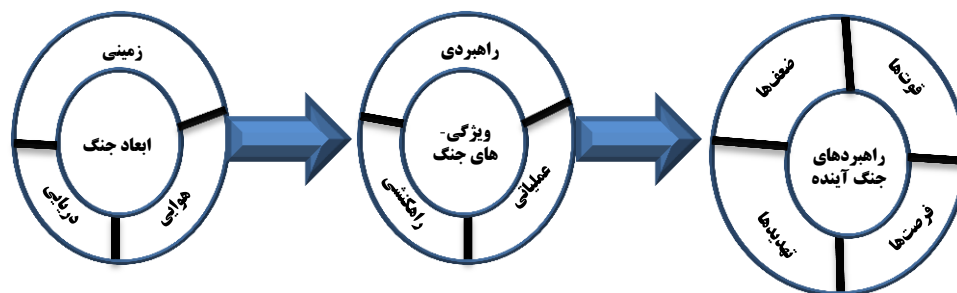
۲-۲-۵-۳. دیدگاه جنگ آینده با رویکرد جنگ‌های محدود و منطقه‌ای

در این دیدگاه بروز جنگ تا آخرین روز عمر بشر در کره خاکی ادامه خواهد داشت. در همین رابطه «رابرت.اچ اسکیلز»^۲ در کتاب «جنگ آینده» می‌نویسد: «جهان همواره

1 ARMAGEDDON

2 Robert H Scales

آبستن جنگی جدید است؛ از این رو، هیچ‌گاه دلایل بروز جنگ‌های منطقه‌ای به‌کلی از بین نخواهد رفت». بر اساس مفروضات موجود، در آینده خطر جنگ به صورت آخرازمانی و یا حتی جهانی آن به‌ویژه بین کشورهای توسعه یافته ضعیف است. همکاری‌های بین‌المللی برای مقابله با کشمکش در سراسر دنیا ادامه خواهد یافت، اما احتمال جنگ میان کشورهای آسیایی مانند هند و پاکستان یا چین و تایوان، افزایش یافته و دشمنان همیشگی منطقه غرب آسیا، همچنان درگیر جنگ خواهند بود. به دلیل دستیابی این کشورها به سلاح‌های کشتار جمعی و ساخت موشک‌های دور برد و سامانه‌ها و فناوری‌های پیشرفته، کاربرد این سلاح‌های مرگبار افزایش خواهد یافت. همان‌گونه که امروزه شاهد درگیری‌های داخلی بر سر مسائل مذهبی، ملی، اقتصادی و سیاسی هستیم، در آینده نیز شاهد آنها خواهیم بود. سازمان ملل و دیگر سازمان‌های محلی، برای حل این‌گونه درگیری‌ها وارد عمل خواهند شد. (حسنلو، ۱۳۸۸: ۱۹)

شکل شماره (۱) الگوی تحقیق

۳. تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

۳-۱. شناسایی (استخراج) عوامل محیطی داخلی و خارجی

به منظور شناسایی عوامل محیطی داخلی و خارجی در ابتدا مطالعات اکتشافی و بررسی اسناد و مدارک تاریخی و اسناد بالادستی صورت گرفته و پس از احصاء عوامل اولیه در جلسه‌های تخصصی و نشست‌های خبرگی و طوفان مغزی این عوامل با تفکیک عوامل داخلی از خارجی به تأیید جامعه خبره رسید. پس از آن این عوامل در دو بخش داخلی و خارجی در قالب پرسشنامه جهت کسب نظر جامعه آماری ارائه و با توجه به حجم جامعه آماری و مؤلفه‌های توصیفی، عوامل چهارگانه محیط داخلی و خارج و همچنین وضع موجود این عوامل مشخص گردید، پس از گردآوری پاسخ‌ها، نتایج و جمع‌بندی آنها به شرح زیر می‌باشد:

جدول شماره (۳) تعداد عوامل محیطی

عوامل محیطی	ضعف‌ها	قوت‌ها	فرصت‌ها	تهدیدها
تعداد	۸ مورد	۹ مورد	۶ مورد	۶ مورد

جدول شماره (۴) ضعف‌ها و قوت‌ها (عوامل داخلی)

ردیف	ضعف‌ها	قوت‌ها
۱	جنگ شبکه‌محور	چابک‌سازی یگان‌های صف و ستاد و استفاده از نیروهای متخصص و حرفه‌ای
۲	جنگ سایبری	حمایت‌های مردمی و مردمی نمودن دفاع
۳	پدافند غیرعامل	ضربه متقابل و قدرت بازدارندگی در مواجهه با تهدیدها
۴	تحرك	قدرت موشکی
۵	ارتباطات و سامانه‌های راداری	تجربیات ۸ سال دفاع مقدس
۶	ناوگان هوایی	اجرای جنگ‌های زمینی
۷	فناوری و تجهیزات	به‌کارگیری نیروهای ویژه برای عملیات برون مرزی
۸	سامانه آماد و پیش سنتی و متمرکز	توان دریایی راهبردی
۹	-	اشراف اطلاعاتی سازمان‌های اطلاعاتی

جدول شماره (۵) فرصت‌ها و تهدیدها (عوامل خارجی)

ردیف	فرصت‌ها	تهدیدها
۱	تشکیل ائتلاف جبهه مقاومت علیه تروریست‌های تکفیری	همگرایی کشورهای خلیج فارس با نیروهای فرامنطقه‌ای
۲	پیروزی جبهه مقاومت	حضور نیروهای فرامنطقه‌ای در منطقه
۳	ائتلاف منطقه‌ای با گروه‌های مسلمان	وجود رژیم صهیونیستی
۴	در تیررس بودن منافع نیروهای فرامنطقه‌ای	اجرای جنگ نیابتی و مذهبی - قومی
۵	داشتن عمق راهبردی در منطقه	موشک‌های رادار گریز و پهباد دشمن
۶	موقعیت ژئواستراتژیک ج.ا.ایران	گروه‌های تروریستی و تکفیری

۳-۱-۱. تجزیه و تحلیل عوامل محیط داخلی و خارجی

به منظور تجزیه و تحلیل محیط داخلی و خارجی و بر اساس پرسشنامه‌های تنظیم شده که بین جامعه آماری توزیع و پاسخ‌های اخذ شده از آنها مقادیر به دست آمده برای عوامل محیط داخلی یعنی ضعف‌ها و قوت‌ها، در قالب یک جدول درج و میانگین وضع موجود، وزن، وزن موزون و امتیاز موزون برای هر یک از عوامل ضعف‌ها و قوت‌ها به صورت جداگانه محاسبه و در نهایت مجموع نمره یا امتیاز موزون ضعف‌ها را از مجموع نمره یا امتیاز موزون قوت‌ها کم کرده، مقدار کمی برای محیط داخلی به دست آمده است.

۳-۱-۲. تجزیه و تحلیل ابعاد جنگ

هر مکانی که امکان جنگ در آن وجود داشته باشد، بُعد نام دارد. جنگ‌های گذشته دارای ۴ بُعد (زمینی، هوایی، دریایی، زمان) بودند. بر اساس پرسشنامه‌هایی که بین جامعه آماری توزیع و پاسخ‌های اخذ شده از آنها، جنگ‌های آینده طبق جدول زیر دارای ۷ بُعد می‌باشند. بُعد زمینی یعنی جنگ در سطح زمین یا جنگ زمینی. بُعد دریایی

یعنی جنگ در سطح دریا یا جنگ دریایی. بُعد هوایی یعنی جنگ هوایی. بُعد فضایی یعنی جنگ فضایی؛ مانند پرتاب ماهواره. بُعد سایبری یعنی جنگ در فضای مجازی. بُعد شناختی یعنی جنگ در فضای ذهن انسان. بُعد رسانه‌ای یعنی جنگ در فضای رسانه یا جنگ روایت‌ها. بُعد زمان به علت کسب نمره کمتر از حد میانگین (۳ میانگین) به عنوان بُعد جنگی مورد تأیید قرار نگرفته است.

جدول شماره (۶) ابعاد جنگ آینده

امتیاز موزون	وزن موزون	وزن	میانگین امتیاز	ابعاد جنگ آینده	ردیف
۰/۶۱۶	۰/۱۵۴	۴	۵	زمینی	۱
۰/۶۱۶	۰/۱۵۴	۵	۵	دریایی	۲
۰/۶۱۶	۰/۱۵۴	۵	۵	هوایی	۳
۰/۴۹۲	۰/۱۲۳	۴	۴	فضایی	۴
۰/۴۶۴	۰/۱۱۶	۴	۳/۸	سایبری	۵
۰/۴۲	۰/۱۰۵	۴	۳/۴	شناختی	۶
۰/۴۲	۰/۱۰۵	۳	۳/۴	رسانه‌ای	۷
۰/۳۵۶	۰/۰۸۹	۳	۲/۹	زمان	۸
۴	۱	۳۲	۳۲/۵	جمع کل	۹
۰/۵	۰/۱۲۵	۴	۴	میانگین کل	۱۰

بر اساس پرسشنامه‌هایی که بین جامعه آماری توزیع و پاسخ‌های اخذ شده از آنها، تعداد ۱۰ ویژگی کلان و بنیادی طبق جدول زیر راهبردی بوده و تعداد ۱۲ ویژگی عملیاتی و ۵ ویژگی راهکنشی بیان شده است. گفتنی است که تعداد ۳ ویژگی همزمان دارای دو نقش عملیاتی و راهکنشی می‌باشند.

جدول شماره (۷) ویژگی‌های جنگ آینده

ردیف	ویژگی‌های جنگ آینده	راهبردی	عملیاتی
۱	چندوجهی بودن	*	
۲	شناخت محوری	*	
۳	هوشمندی	*	
۴	تأثیر محوری	*	
۵	فناورپایه‌گی	*	
۶	قابلیت محوری	*	
۷	مردم‌پایه‌گی	*	
۸	فرماندهی و واپایش (کنترل) برخط (آنلاین) و افقی	*	
۹	اشراف اطلاعاتی	*	
۱۰	ارزش محوری و آرمان محوری	*	
۱۱	درهم‌تنیدگی تهدیدهای نظامی با تهدیدهای امنیتی	*	
۱۲	عملیات ویژه	*	
۱۳	عملیات پرشدت و متمرکز	*	
۱۴	سیالیت صحنه عملیات	*	
۱۵	حمله به توانمندی‌های راهبردی	*	
۱۶	عملیات روانی گسترده	*	
۱۷	کاهش چرخه زمان بین اطلاعات و عملیات	*	
۱۸	دور ایستایی	*	
۱۹	نزدیکی سطوح راهبردی با عملیاتی و راهکنشی جنگ	*	
۲۰	استفاده حداقلی از نیروی زمینی	*	
۲۱	استفاده از گروه‌های تروریستی	*	
۲۲	ناهمگونی	*	
۲۳	نابرابری	*	
۲۴	بسیج مؤلفه‌های قدرت ملی	*	

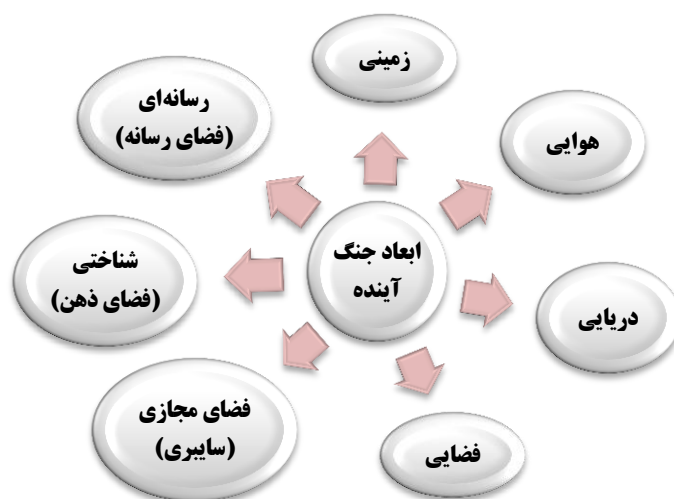
۴. نتیجه گیری

۴-۱. جمع بندی

در پاسخ به سؤال اصلی تحقیق، باید گفت در جنگ‌های گذشته فقط سه بُعد زمینی، دریایی و هوایی برای جنگ بیان شده، در حالی که برای جنگ‌های آینده تعداد ۷ بُعد جنگی و ۱۰ ویژگی راهبردی و بنیادی و ۸ راهبرد پس از تلفیق با ویژگی‌های راهبردی به دست آمده است.

۴-۱-۱. در پاسخ به سؤال اول فرعی تحقیق، بر اساس تجزیه و تحلیل به عمل آمده

از پرسشنامه، تعداد ۷ بُعد برای جنگ‌های آینده به شرح زیر بیان شده است:

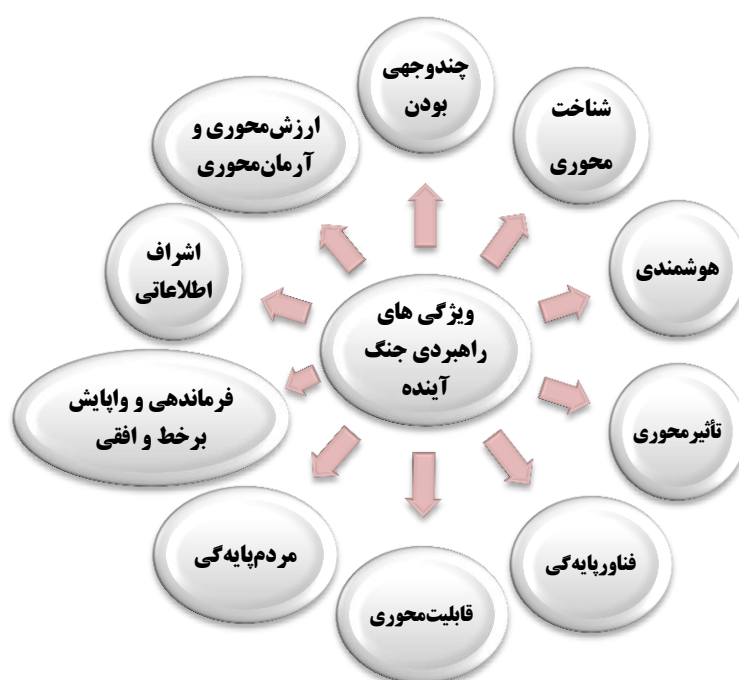

شکل شماره (۲) ابعاد جنگ آینده

۴-۱-۲. در پاسخ به سؤال دوم فرعی تحقیق، بر اساس تجزیه و تحلیل به عمل آمده

از پرسشنامه‌های تحقیق، تعداد ۲۴ ویژگی برای جنگ آینده به دست آمده که ۱۰ ویژگی

آن راهبردی و ۱۴ ویژگی عملیاتی می‌باشد. در این مقاله ویژگی‌های راهکنشی مورد بررسی و مطالعه قرار نگرفته است. ویژگی‌های راهبردی خودی و دشمن به شرح زیر می‌باشند:

شکل شماره (۳) ویژگی‌های جنگ آینده

۳-۱-۴. در پاسخ به سؤال سوم فرعی تحقیق، بر اساس مطالعات محیطی و تجزیه و تحلیل به عمل آمده از نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای موجود، تعداد ۸ راهبرد برای مقابله با جنگ احتمالی آینده علیه ج.ا.ایران به دست آمده است. راهبردهای ارائه شده با ویژگی‌های راهبردی جنگ آینده همخوانی داشته و کلیه ویژگی‌ها را پوشش می‌دهد. میزان انطباق این راهبردها با ویژگی‌های راهبردی جنگ آینده طبق جدول زیر می‌باشد:

۴-۱-۴. در پاسخ به سؤال چهارم فرعی تحقیق، بر اساس مطالعات محیطی و میانگین نمرات قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای موجود، جهت تعیین موقعیت راهبردی بر روی محور مختصات و تحلیل شکاف، باید از جدول‌های ارزیابی عوامل داخلی نمره موزون ضعف‌ها را از نمره موزون قوت‌ها کسر نمود که عدد حاصل را به نام A نام‌گذاری می‌کنیم:

$$A = 1/6 = 2/6 - 4/2 \text{ نمره موزون ضعف‌ها - نمره موزون قوت‌ها}$$

همچنین از جدول‌های ارزیابی عوامل خارجی نمره موزون تهدیدها را از نمره موزون فرصت‌ها کم نموده و آن را به نام B نام‌گذاری می‌کنیم:

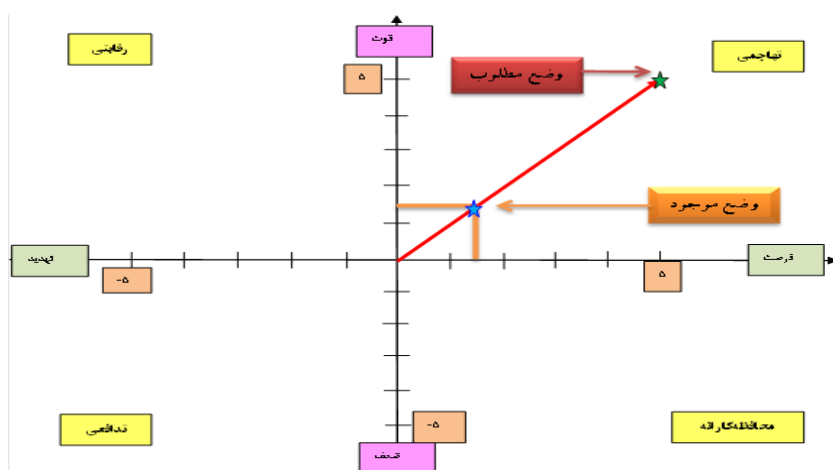
$$B = 1/6 = 2/7 - 4/3 \text{ نمره موزون تهدیدها - نمره موزون فرصت‌ها}$$

در محور مختصات، روی محور عمودی که در ریاضیات به آن محور X ها گفته می‌شود، عوامل محیطی داخلی یعنی ضعف‌ها و قوت‌ها و روی محور افقی که در ریاضیات به آن محور Y ها گفته می‌شود، عوامل محیطی خارجی یعنی فرصت‌ها و تهدیدها قرار می‌گیرند. پس از تعیین نتیجه نمرات موزون عوامل داخلی و خارجی و مشخص شدن امتیاز موزون نهایی آنها در ماتریس‌ها به منظور تعیین موقعیت (وضعیت و جایگاه فعلی) و رویکرد برای تدوین و فرموله کردن راهبردهای دفاع همه‌جانبه در حوزه جنگ آینده، امتیازهای بالا را روی محورهای مختصات برابر شکل زیر مشخص نموده و نقطه حاصل از تقاطع این دو عدد را به دست می‌آوریم. این نقطه وضعیت موقعیت فعلی ما را در این حوزه نشان می‌دهد. این ناحیه که نقطه در آن قرار گرفته، تعیین‌کننده رویکرد فعلی است.

وضع موجود

روی محور عمودی مقدار عوامل محیط داخلی که برابر $1/6$ است را از مرکز محور به سمت قوت‌ها جدا می‌کنیم؛ چون مقدار به دست آمده مثبت است، بنابراین باید از مرکز

به سمت بالا محور افقی که قوت‌ها را نشان می‌دهد حرکت کرده و $1/6$ را علامت زده و همین کار را روی محور افقی برای عوامل محیط خارجی انجام داده و مقدار $1/6$ را علامت زده و چون عدد به دست آمده مثبت است، بنابراین به سمت راست محور یعنی فرصت‌ها مقدار $1/6$ را جدا می‌نماییم. نقاط مشخص شده را با هم تلاقی داده که نقطه وضعیت موجود به دست می‌آید. این نقطه در بخش تهاجمی محور قرار دارد؛ یعنی رویکرد فعلی ما در حوزه جنگ آینده است. این بخش خود به چهار قسمت تقسیم می‌گردد که شامل «تهاجمی خفیف»، «تهاجمی معطوف به قوت»، «تهاجمی معطوف به فرصت» و «تهاجمی شدید» می‌گردد. نقطه مشخص شده وضع موجود روی محور در بخش تهاجمی معطوف به قوت قرار گرفته است.

نمودار شماره (۳) ماتریس ارزیابی، تعیین موقعیت و اقدام راهبردی

۴-۲. پیشنهادها

- ۴-۲-۱. تقویت بُعد فضای مجازی جنگ آینده از طریق تشکیل یگان‌های سایبری کوچک جهت اجرای جنگ سایبری در فضای مجازی.

- ۴-۲-۲. تقویت توان جنگ شبکه‌محور و برقراری ارتباط ایمن در صحنه عملیات از طریق برخط نمودن و افقی کردن فرماندهی و واپایش.
- ۴-۲-۳. تقویت بُعد شناختی کارکنان در جنگ آینده از طریق بصیرت و اعتماد به نفس در مقابل دشمن با تکیه بر توان جنگ نهضتی و جنگ مردمی (قدرت درون‌زای داخلی).
- ۴-۲-۴. استفاده از فناوری و تجهیزات برتر به منظور خوداتکا بودن صنعت دفاعی و اشرافیت بر بُعد فضایی جنگ آینده از طریق ارسال ماهواره و موشک بالستیک به فضا.
- ۴-۲-۵. بهره‌برداری از پیروزی‌های اخیر جبهه مقاومت و همگرایی بیشتر با گروه‌های جهادی مسلمان جهت انهدام گروه‌های تکفیری - تروریستی و ممانعت از اجرای جنگ‌های ایدئولوژیک پایه (قومی - مذهبی).
- ۴-۲-۶. کاهش خسارت‌ها و خنثی نمودن توان موشکی و هوایی دشمن از طریق اجرای آمایش سرزمینی در حوزه دفاع و صنعت و مستحکم نمودن سازه‌های دفاعی و صنعتی با رعایت اصول پدافند غیرعامل.
- ۴-۲-۷. غیرمتمرکز نمودن سامانه آماد و پش با استفاده از منابع بومی و محلی و به کارگیری ظرفیت بخش خصوصی در جنگ آینده.
- ۴-۲-۸. تقویت توان جنگ رسانه‌ای با استفاده از کلیه وسایل ارتباط جمعی.

فهرست منابع

۱. منابع فارسی

- ✓ مجموعه بیانات مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، قابل دسترسی در وبگاه: www.Khamenei.ir
- ✓ حیدری، کیومرث، (۱۳۹۰)، *جنگ‌های آینده*، انتشارات مانز.

- ✓ رشید، غلامعلی و همکاران، (۱۳۹۳)، جنگ آینده، *فصلنامه راهبرد دفاعی*، تهران، مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی، شماره ۴۸.
- ✓ زهدی، یعقوب و فتح... کلانتری، (۱۳۹۵)، *واکاوی پارادایم‌های جنگ آینده*، تهران، مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.
- ✓ کلانتری، فتح...، (۱۳۹۴)، *واکاوی راهبرد نظامی آمریکا در جنگ‌های حال و آینده، فصلنامه راهبرد دفاعی*، تهران، مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی، شماره ۵۱.
- ✓ کلانتری، فتح...، (۱۳۹۵)، *تدوین راهبردهای کلان جنگ ترکیبی، فصلنامه راهبرد دفاعی*، تهران، مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی، شماره ۵۱.
- ✓ منزوی، مسعود، (۱۳۸۸)، *پارادایم‌های حاکم بر جنگ‌های آینده*، مرکز آینده پژوهی علوم و فناوری دفاعی، مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.
- ✓ یارندی، محسن، (۱۳۹۴)، *جنگ ترکیبی (هیبریدی)*، *نشریه نمای راهبردی*، تهران، مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.

۲. منابع انگلیسی

- ✓ Chandler, Alfred, (1992), *Strategy and Structure*, Cambridge, MIT Press.
- ✓ Huber, Tomas, (2014), *The Report of United States Army Special Operations Command*, New York, Department of Defence U.S.A.

